ԱՊՐԵԼՈՒՆ ՀԱԶԱՐ ՁԵՌՔՈՎ ԿԱՌՉԱԾ ՀԱՅԸ

Posted on December 3, 2023 by Keghart

Category: Opinions

Լիւսի Տէօքմէճեան, Երեւան, 30 Նոյեմբեր 2023

Հայոց պատմութեան ընթացքին բազմաթիւ են Հայաստան աշխարհին եւ հայ ժողովուրդին պատուհասած բնածին թէ արհեստածին աղէտները, սակայն հայ ազգը միշտ ալ վերընձիւղած է, մոխիրներուն ու փլատակներուն տակէն դուրս եկած է, յառնած է մեռելներէն եւ վերանորոգ կամքով շարունակած է իր գոյութիւնը: Այս միտքը կը շեշտէ կիւմրեցի դերասան Արթուր Յակոբեան, 1989-ին՝ Սպիտակի երկրաշարժի յիշատակին գրուած «Սգախարոյկ» բանաստեղծութեան մէջ: Նկարագրելով «մարդկային նոր վիշտ, մարդկային վայոց, ու էլի՝ հայոց» փորձանքը, աւարտին կ’ըսէ. «Չի մեռնի երկիրս քարոտ, քաղաքները իմ... վաղը կը յառնեն, չեն մնայ գետնին», եւ կը հաստատէ՝ «Հայը՝ Հայաստան երկիրը սիրող, հայը՝ շինարար, հայը՝ տուն շինող»:

* * *

1988-ի Դեկտեմբերն էր: Ըստ մեր տան սովորութեան, Դեկտեմբեր 1-ին տունը արդէն պճնուած էր Կաղանդի զարդարանքներով ու տօնածառով: Փոքր երեխայ էի, այդ օրերէն շատ բան չեմ մտաբերեր, բայց յիշողութեանս մէջ դրոշմուած է 1988-ի Դեկտեմբերը: Լուսահոգի հայրս զիս ու ինձմէ փոքր քոյրս կանչեց իր մօտ եւ ըսաւ. «Կաղանդ պապան այս տարի նուէրներ պիտի չբերէ ձեզի, որովհետեւ Հայաստանի մէջ զօրաւոր երկրաշարժ եղած է եւ մեր հայրենակիցները սգաւոր են ու ահաւոր տխրութեան մէջ»:

Համոզուեցանք՝ նուէր պիտի չստանայինք: Փաստօրէն, նուէրներու փոխարէն, գումարները պիտի ղրկուէին աղէտահար ժողովուրդին: Հայրս կը պատմէր, որ այդ խօսակցութենէն ետք նամակ գրած եմ Կաղանդ պապային՝ պատմելով եղելութիւնը եւ ըսելով, որ ես այդ տարի նուէր չեմ ուզեր (չնայած տակաւին երեխայ էի), բայց միաժամանակ խնդրելով, որ քրոջս նուէր անպայման բերէ, որովհետեւ «ան շատ փոքր է, երեխայ է եւ չի հասկնար»:

Պատմութեան համար հոս կ’ուզեմ աւելցնել, որ մօրս անդամակցած վարչութեան Կաղանդի ամէնամեայ միջոցառումը այդ տարի նուիրուած էր աղէտեալ երեխաներուն: Հոն կային փոքր «հիւրեր»՝ որբացած, անդամալուծուած, գուցէ եւ անդամահատուած երեխաներ: Չեմ մոռնար, թէ ինչպէս ամբողջ միջոցառման ընթացքին ծանր մթնոլորտ կը տիրէր սրահին մէջ, կարծես օդ չկար, եւ ես չկրցայ նայիլ այդ երեխաներուն ուղղութեամբ:

* * *

Ամէն Դեկտեմբերին կը յիշեմ այս պատմութիւնը, սակայն միայն վերջին քանի մը տարիներուն սկսած եմ վերլուծել այս յուշերս: Ըրած եմ երեք հետեւութիւն:

Առաջին հետեւութիւնը Հայաստան երկիրը սիրող, շինարար, կեանքին հազար թելով կառչած հայն է: 1988-ի երկրաշարժին հետեւանքով մեծ գերեզման դարձած քաղաքները եւ անգամ մը եւս նահատակուած հայ ազգը թէեւ ոչ անմիջապէս, բայց

վերջապէս եւ քայլ առ քայլ ոտքի կանգնեցան: Սպիտակը, Կիւմրին, Վանաձորը եւ անոնց շրջակայ գիւղերը ժամանակի ընթացքին ապաքինուեցան շնորհիւ կեանքը, իր հայրենի տունը սիրող հայուն: Հիւմըրի եւ ծիծաղի քաղաք Կիւմրին այսօր վերագտած է իր հմայքը, ունի մագնիսական յատուկ գրաւչութիւն, արժանի՝ կոչուելու սիրոյ եւ ջերմութեան քաղաք:

Համացանցին մէջ կարելի է գտնել նկարը Սպիտակի փլատակներուն կողքին Կաղանդի տօնածառին, որուն շուրջ հաւաքուած են փոքրիկները: Այդ տօնածառը հայուն՝ կեանքին կառչած մնալուն, նոր տարուան, նոր լոյսին ու յոյսին հաւատալուն խորհրդանիշն է ի հարկէ: Հայը ըստ ամենայնի երազած, ձգտած ու աշխատած է իր երկիրը կառուցել, վերապրիլ դառնալից բոլոր ժամանակներէն ետք: Ամենայն հայոց բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեան սոյն միտքը ընդգծած է իր «Մտորումներ ճանապարհի կէսին» բանաստեղծութեան մէջ՝ ըսելով. «Դու թողել ես ինձ՝ այրո՛ղ, բորբոքո՛ղ Հայոց պատմութիւն՝ աղէտներով լի, Բայց դրա դիմաց ինձ տուել ես դու Քո վերապրումի բերկրանքն անսպառ»:

Երկրորդ հետեւութիւնը Սփիւռքի մշտական պատրաստակամութիւնն է համախմբուելու Հայրենիքին շուրջ եւ նեցուկ կանգնելու անոր: Բնական է, որ դժգոհութիւններ կրնան ըլլալ որոշ հարցերու կառավարչական մօտեցման նկատմամբ, բայց անոնք պատճառաբանութիւն ՊԷՏՔ ՉԷ ըլլան Հայաստանի նկատմամբ մեր պատասխանատու մօտեցումը խախտելու, անտարբեր ու անպատասխանատու կեցուածք որդեգրելու: Հայաստանի անկախութենէն առաջ եւ մանաւանդ յետոյ, հաւաքաբար թէ անհատապէս, սփիւռքահայերը զանազան առիթներով եւ տարբեր լծակներով իրենց լուման բերած են Հայաստանի ու հայրենաբնակ մեր ժողովուրդի կարիքներուն ի խնդիր: Այսպէս սորված են վարուիլ սփիւռքահայերը, Սփիւռքի մէջ այսպէս սորվեցուցած են մեզի մեր ծնողները, եւ ա՛յս է ճիշդը: Հայաստանը «մեր դէմ ծագող միակ ժպտուն ապագան է, մեր ժողովուրդի կրկին յարութիւնն է, միա՛կ հեքիաթն է իրական եւ կենսաժպիտ միա՛կ երազն է անթառամ», ինչպէս կ’ըսէ Մուշեղ Իշխան: Մենք միշտ հպարտացած ենք այդ ժպտուն ապագայով, օրհնած ենք անոր յարութիւնը եւ փայփայած՝ այդ կենսաժպիտ երազը: Այդպէս եղած է Հայաստանէն մղոններ հեռու, բայց անոր ուրախութեամբ հրճուող, անոր տխրութեան ու հոգերուն մասնակից դարձող, անով ապրող ու անոր թիկունքին կանգնող սփիւռքահայը:

Երրորդ հետեւութիւնը երեխաները ուրախացնելու հրամայականն է: 1988-ին, անգիտակցաբար կամ թերեւս ենթագիտակցաբար, Կաղանդ պապայէն խնդրեր եմ փոքր քրոջս նուէրներ բերել, որ ուրախանայ, քանի որ ան պզտիկ է դեռ ու չի հասկնար: Այսօր ես գիտակցաբար կը հաւատամ, որ ամէն մարդ արժանի է ուրախ ըլլալու, առաւել եւս՝ երեխաները: Ուստի, հակառակ մեր մոլորակը, մեր տարածաշրջանը, մեր երկիրը հարուածած ձախորդութիւններուն ու անբաղձալի իրադարձութիւններուն, առաջին հերթին մտածենք գոնէ երեխաներուն մասին, անոնց մարմնական առողջութեան

կողքին, նաեւ հոգեկան ու մտային առողջութեան մասին: Երեխաները ապագայ սերունդն են, իսկ առողջ հասարակութիւն ունենալու գրաւականը սերունդներու լաւ դաստիարակութիւնն է: Եւ երբ կը մտածենք անոնց մտային, մարմնական եւ հոգեկան աճին, ուսումնառութեան, նկարագրի կերտման մասին, չմոռնանք նաեւ ուրախութեան գործօնը: Իրլանտացի բանաստեղծ եւ թատերագիր Օսքար Ուայլտ կ’ըսէ. «Երեխաները լաւ դարձնելու լաւագոյն միջոցը զանոնք երջանկացնելն է»: Իսկ ըստ անգլիացի գրող Ակաթա Քրիսթիի՝ «Ամենաբախտաւոր բաներէն մէկը, որ կրնայ պատահիլ կեանքին մէջ, իմ կարծիքովս, երջանիկ մանկութիւն ունենալն է»:

* * *

Սպիտակի մահաբեր երկրաշարժի 35-ամեակին առիթով, մաղթանքս է, որ Հայաստանը այսուհետ ունենայ միայն դրական «երկրաշարժ»ներ, որպէսզի առանց ուժգին ցնցումներու եւ յետցնցումներու փլուզուին նախապաշարուած թիւր մտայնութիւնները, փլատակներուն տակէն դուրս բերուի հարցերը հայաստանամէտօրէն ընկալելու մօտեցումը: Այդպիսո՛վ կը կերտենք առողջ, անվտանգ եւ երջանիկ երկիր ու հասարակութիւն:

There are no comments yet.